

Διατάξεις Οικογενειακού Δικαίου στους Κανόνες της εν Αγκύρα Συνόδου (4ος αι.) - 1ο Μέρος

Ορθοδοξία / Κανονικό και Εκκλησιαστικό Δίκαιο

Δημήτρης Ξεσφύγγης, Θεολόγος

1. Οι διατάξεις στον 1^ο κανόνα.

Στον 1^ο κανόνα της εν Αγκύρα συνόδου φαίνεται εν πρώτοις να ορίζει ποιοι από τους κληρικούς δύνανται να νυμφευθούν μετά τη χειροτονία τους.[1] Συγκεκριμένα ορίζει ότι οι διάκονοι οι οποίοι προ της χειροτονίας τους είχαν ενημερώσει τον επίσκοπο, ο οποίος έμελε να τους χειροτονήσει, ότι θέλουν να νυμφευθούν, σ' αυτούς είναι επιτρεπτό να το πράξουν. Εάν όμως δεν είχαν ενημερώσει τον επίσκοπο και προέβησαν σε μία τέτοια πράξη ο κανών ορίζει ότι πρέπει να παύονται από τα καθήκοντά τους.

Από τον κανόνα αυτό είναι δυνατόν να αντλήσουμε μερικές από τις προϋποθέσεις που πρέπει να έχει κανείς ώστε να νυμφευθεί μετά τη χειροτονία του, καθώς και μερικά από τα κωλύματα του Γάμου, εκ των οποίων ένα είναι η χειροτονία. Σ' αυτό το σημείο θα πρέπει να κάνουμε μια αναφορά στον στ' κανόνα της Πενθέκτης Οικουμενικής Συνόδου[2] σύμφωνα με τον οποίο ο παρών κανόνας καθίσταται κατά κάποιον τρόπο ανενεργός, πράγμα το οποίο αναφέρει και ο Αριστηνός[3], η μάλλον θα λέγαμε καλύτερα ότι διορθώνεται από τον κανόνα αυτόν αφού θεσπίζεται σύμφωνα με τις Αποστολικές διαταγές[4] και τούτο φαίνεται από την αυτολεξεί επανάληψη στο κανόνα της Πενθέκτης.

Σύμφωνα λοιπόν με τον στ' κανόνα της Πενθέκτης είναι επιτρεπτό μόνο στους αναγνώστες και τους ψάλτες να νυμφεύονται, ενώ όσοι είναι υποδιάκονοι, διάκονοι, πρεσβύτεροι και επίσκοποι, σ' αυτούς δεν είναι επιτρεπτό μετά τη χειροτονία τους να νυμφεύονται. Αν τυχόν κάποιος από αυτούς το πράξει, τούτος επιτιμάται με καθαίρεση.

Χαρακτηριστική είναι η αναφορά του Βαλσάμωνα ότι επί Λέοντος Σοφού οι ιερωμένοι είχαν άδεια εντός μιας διετίας από της χειροτονίας τους να λάβουν νόμιμα σύζυγο.[5] Τούτο μας δεικνύει πόσο συχνό φαινόμενο ήταν να τελείται ο Γάμος μετά τη χειροτονία την εποχή που θεσπίστηκαν οι κανόνες.

Με αυτά που αναφέραμε παραπάνω γίνεται αντιληπτό ότι την εποχή που

θεσπίστηκαν οι κανόνες της εν Αγκύρα Συνόδου τελούνταν Γάμοι και μετά τη Χειροτονία των κληρικών. Θέλοντας οι πατέρες της παρούσης συνόδου να διορθώσουν το άτοπο αυτό θέσπισαν τον κανόνα αυτόν και επέτρεψαν μόνο στους διακόνους και κατ' επέκταση στους υποδιακόνους να έχουν την δυνατότητα να νυμφευθούν μετά τη χειροτονία τους, υπό την προϋπόθεση ότι θα έχουν ενημερώσει τον επίσκοπό τους για αυτή τους τη θέληση. Τούτος όμως ο κανών κατέστη όπως προείπαμε ανενεργός από τον στ' κανόνα της Πενθέκτης.

2. Οι διατάξεις στον ια' κανόνα.

Ο ια' κανών της εν Αγκύρα[6] ορίζει ότι οι γυναίκες, οι οποίες ήταν αρραβωνιασμένες και αρπαχθήκαν από άλλους, αυτές θα πρέπει να επανέρχονται στους αρραβωνιαστικούς τους, όχι βέβαια απαραιτήτως, παρ' εκτός και αν το ζητήσουν οι ίδιοι οι αρραβωνιαστικοί.

Τούτος ο κανόνας δεν φαίνεται εν πρώτοις να έχει έρεισμα οικογενειακού δικαίου. Παρ' όλα αυτά εάν τον ερευνήσουμε πιο σχολαστικά θα διαπιστώσουμε ότι όχι μόνο αναφέρεται σε θέματα που άπτονται του οικογενειακού δικαίου αλλά ότι αποτελεί κατ' εξοχήν κανών οικογενειακού δικαίου. Αυτό προκύπτει απ' το ότι σε μία τέτοια περίπτωση αρπαγής έχουμε διατάραξη του οικογενειακού βίου, όχι μόνο μεταξύ των μνηστευμένων αλλά και των οικογενειών αυτών, διότι διαταράσσονται τόσο οι σχέσεις μεταξύ των οικογενειών των μνηστευμένων όσο και οι ίδιοι οι μνηστευμένοι. Έτσι έρχεται ο παρών κανών και ορίζει το πρέπον που στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι η επιστροφή της αρπαχθείσας υπό τη προϋπόθεση όμως ότι την ζήτησε ο μνηστήρας της.

3. Οι διατάξεις στους ιστ' και ιζ' κανόνες.

Οι ιστ' και ιζ' κανόνες την εν Αγκύρα ασχολούνται με ένα ιδιαίτερο θέμα το οποίο είναι η κτηνοβοσκία.

Συγκεκριμένα ο ιστ'[7] κανών καταδικάζει την πράξη αυτή, όπως είναι αναμενόμενο, αλλά το ξεχωριστό σ' αυτόν τον κανόνα είναι ότι τα επιτίμια που επιβάλλει σ' αυτούς που έπραξαν αυτό το αδίκημα δεν είναι τα ίδια. Παρατηρούμε ότι τους χωρίζει σε τρεις κατηγορίες οι οποίες ορίζονται βάσει των ηλικιών τους.

Πρώτον έχουμε αυτούς που ηλικία τους είναι μέχρι είκοσι ετών. Για αυτούς λοιπόν ορίζει να υποπίπτουν 15 χρόνια, ύστερα αφού συνίστανται άλλα 5 χρόνια με τους πιστούς να μεταλαμβάνουν των Θείων Αγιασμάτων. Χαρακτηριστικό είναι αυτό που αναφέρει ο κανών· Ότι θα πρέπει να εξετάζεται ο βίος τους κατά τη διάρκεια που υποπίπτουν και έπειτα να δέχονται τη «φιλανθρωπία». Η εξέταση του βίου σημαίνει ότι ο αμαρτήσας θα πρέπει να ελέγχεται κατά κάποιον τρόπο, που στη

περίπτωσή μας είναι η εξομολόγηση, ώστε να μη πέσει πάλι στο ίδιο αμάρτημα και αν και εφόσον δεν περιπέσει στο ίδιο αυτό αμάρτημα, αλλά επιδείξει και με τη στάση της ζωής του ειλικρινή μεταμέλεια, τότε θα μπορέσει να μεταλάβει της Θείας Κοινωνίας. Η εξέταση αυτή του βίου εφαρμόζεται εξίσου το ίδιο και στις άλλες δυο κατηγορίες που θα αναφέρουμε παρακάτω.

Δεύτερον έχουμε όσους έχουν υπερβεί το εικοστό έτος της ηλικίας τους, έχουν σύζυγο και παρ' όλα αυτά υπέπεσαν σ' ένα τέτοιο βαρύτατο αμάρτημα. Τούτοι θα πρέπει να υποπίπτουν για 25 χρόνια, ύστερα να συνίστανται με τους πιστούς 5 χρόνια και έπειτα να μεταλαμβάνουν των αχράντων μυστηρίων.

Τρίτον έχουμε όσους έχουν υπερβεί το 50 έτος της ηλικίας τους για τους οποίους ο κανών είναι αμείλικτος ορίζοντας πως αυτοί θα πρέπει να μεταλαμβάνουν μόνο κατά την έξοδό τους από την ζωή.

Ο ιζ' [8] κανών χαρακτηρίζει τους αλογευσαμένους, δηλαδή τους κτηνοβάτες, ως λεπρούς στους οποίους ορίζει να προσεύχονται με τους χειμαζομένους. Χειμαζομένους χαρακτηρίζει ο Άγιος Διονύσιος ο Αρεοπαγίτης τους δαιμονιζομένους, αυτούς δηλαδή που ενεργούν υπό πνευμάτων ακαθάρτων, [9] με τους οποίους θα πρέπει να συμπροσεύχονται οι κτηνοβάτες. Σύμφωνα όμως με τον Βαλασμών και τον Ζωναρά [10] οι χειμαζομένοι δεν είναι οι δαιμονισμένοι αφού κατά τον γ' Τιμοθ. [11] συγχωρείται στους δαιμονιζομένους να μεταλαμβάνουν των θείων μυστηρίων, πράγμα το οποίο δεν είναι εφικτό με τους κτηνοβάτες κατά τον ιστ' της εν Αγκύρα.

Αξιοθαύμαστος είναι ο τρόπος με τον οποίο επιβάλουν τα επιτίμια. Ενώ πρόκειται για το ίδιο έγκλημα εντούτοις δεν τα επιβάλουν αδιακρίτως αλλά πραγματοποιείται διάκρισης, όχι με την έννοια της εξαιρέσεως αλλά υπό το πρίσμα της υποκειμενικής αντίληψης των πραγμάτων. Δηλαδή οι κανόνες λειτουργούν και με το υποκειμενικό στοιχείο, σύμφωνα με το οποίο λαμβάνονται υπ' όψιν οι λόγοι που οδήγησαν στο να τελεστεί ένα έγκλημα. Στη συγκεκριμένη περίπτωση το υποκειμενικό αυτό στοιχείο είναι η ηλικία του αμαρτήσαντος αλλά και η ψυχική διάθεση υπό το πρίσμα της οποίας τελέσθηκε το έγκλημα. Επομένως άλλο επιτίμιο επιβάλλεται στο νεαρό που δεν ξεπερνάει το 20 έτος της ηλικίας του που διακατέχεται από τη φλόγα της σαρκικής επιθυμίας, άλλο επιτίμιο σ' αυτόν που είναι παντρεμένος και δεν έχει ξεπεράσει το 50ό έτος της ηλικίας του και άλλο επιτίμιο αυτός που έχει περάσει το 50ό έτος της ηλικίας του.

Με μία πρώτη ματιά γίνεται φανερό πως πρόκειται για κανόνα ο οποίος ορίζει επιτίμια για ένα έγκλημα που προσβάλλει τη γενετήσια ζωή και όχι την οικογενειακή ζωή. Ωστόσο το έγκλημα αυτό της κτηνοβασίας ταρασσει και τα θεμέλια της οικογενειακής ισορροπίας αφού εάν εις εκ των συζύγων πράξει κάτι

τέτοιο, ταυτόχρονα μιάνεται και η κοίτη που σύμφωνα με τον Απόστολο Παύλο «*Τίμιος ὁ γάμος ἐν πᾶσιν καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος*»[12] και εφόσον η κοίτη μιανθεί, μιάνεται και οικογενειακός βίος.

Γίνεται αντιληπτό απ' τα προαναφερόμενα ότι οι παρόντες κανόνες άπτονται του οικογενειακού δικαίου. Τα επιτίμια ωστόσο που επιβάλουν χρησιμοποιούνται στη συνείδηση του πιστού ως ανασταλτικός παράγων με αποτέλεσμα κάποιος ο οποίος θελήσει να πράξει το φρικτό αυτό έγκλημα της κτηνοβασίας να αποθαρρύνεται. Αν τυχόν κάποιος πράξει κάτι τέτοιο επεμβαίνουν με έξοχο τρόπο επιβάλλοντας επιτίμια που έχουν κατ' εξοχήν παιδαγωγικό χαρακτήρα, αφού θέτουν τον άνθρωπο προ των ευθυνών του με σκοπό να συναισθανθεί το μέγεθος της αμαρτίας του υπό το πρίσμα της μετάνοιας.

[Συνεχίζεται]

[1] Ρ.Π.Γ', σελ. 39-40.

[2] Ρ.Π.Β', σελ. 318.

[3] Ρ.Π.Γ', σελ. 41.

[4] Ρ.Π.Β', σελ. 33.

[5] Ρ.Π.Γ', σελ. 41.

[6] Ρ.Π.Γ', σελ 41.

[7] Ό.π., σελ 53.

[8] Ρ.Π.Γ', σελ. 56.

[9] Πηδάλιον, βλ. υποσημ.1, σελ. 379

[10] Ρ.Π.Γ', σελ. 56 και εξής.

[11] Ρ.Π.Δ', σελ. 332-333.

[12] Εβρ. ιγ',4

<http://bit.ly/1i9P1vy>